

En förutsättning och ett villkor för en sund och hållbar ekonomi är att hushållen har tillgång till rätt och relevant information men också kunskap så att de kan ta rationella beslut.

Med hjälp av grundläggande kunskaper i privatekonomi minimeras risken för överskuldssättning och ett osunt konsumtionsmönster vilket är bra för individen såväl som för samhället i stort.

Sund och hållbar ekonomi

- Spara först – konsumera sedan
- Undvik låna till konsumtion
- Om du lånar - amortera

Tre enkla grundregler att luta sig mot och påminna sig om när olika ekonomiska beslut ska fattas är:

- man spar först och konsumerar sedan
- man lånar inte till konsumtion och
- om man lånar – se till att amortera.

När pengarna inte räcker

- Bostad
- Bil
- Möbler
- Nöjen

Ibland hamnar man i en situation då pengarna inte räcker till då är det bra att fundera på hur man löser den uppkomna situationen på ett smart sätt.

Att låna till bostad är ett måste för i stort sett alla idag. På lång sikt har bostäderna stigit i värde men även om så är fallet är det klokt att amortera, för sin egen skull. Det sänker boendekostnaden och minskar risken för minskad konsumtion i händelse av att räntan stiger.

Desto kortare livsläng eller snabbare värdeminskning desto snabbare bör man amortera. Målet är att skulden aldrig överstiger värdet på tillgången.

Till ren konsumtion som restaurangbesök, resor och liknande aktiviteter lånar man helst inte till.

Privatekonomi

Säkerställ din inkomster

- A-kassa
- Inkomstförsäkring

Gå igenom dina utgifter och se över känsligheten för förändringar

- Bolån – vad händer om räntan går upp?
- Förändringar i skatter och bidrag?

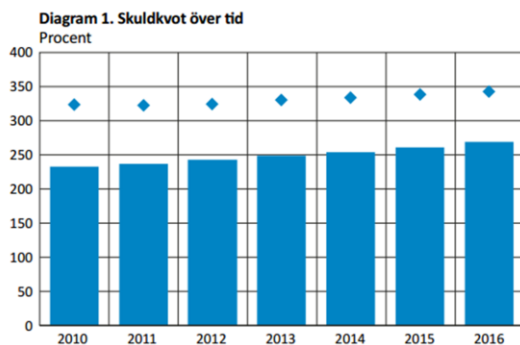
Buffertspara

En sund och hållbar ekonomi får du genom att:

1. Säkerställa dina inkomster.
2. Går igenom dina utgifter och kollar känsligheten för förändringar.
3. Buffertspara.

Hushållens skuldsättning

Anm. Staplarna anger medianvärdena, medan romberna anger medelvärdena. Data är från juli i respektive år. Källa: Riksbanken

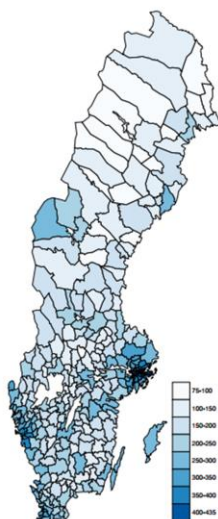

Hushållens skuldsättning är mycket hög. Detta som ett resultat av att allt fler äger sitt boende och den exempellösa prisuppgången på bostäder. Även konsumtionskrediter växer. Förr eller senare ska det betalas tillbaka. Och stiger räntan kan det blir tufft, för inte tal om mycket tufft för många.

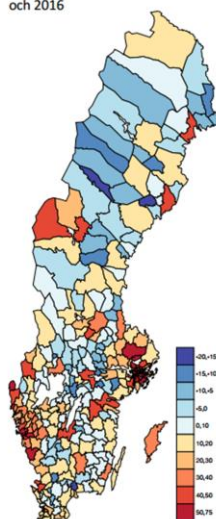
Amortera gör man för sin egen skull. Det minskar kostnaderna och på sikt ökar utrymmet till roligare saker än att bara betala en massa ränta till bankerna.

ATT SPARA LÅNGSIKTIGT?

a. Medianskuldkvot, procent

b. Medianskuldkvotens förändring i procentenheter mellan 2010 och 2016

Anm. Kartan till vänster bygger på data från juli 2016. Färgerna anger medianskuldkvoten i respektive kommun. Kartan till höger bygger på data från juli 2010 och 2016. Färgerna anger medianskuldkvotens förändring i procentenheter i respektive kommun. Källa: Riksbanken

På den här bilden kan vi se hur hög skuldsättning hushållen har i olika kommuner. Värst är det runt storstäderna med några få undantag.

Fundera själva en stund över vad du tycker är rimligt. 4 gånger din disponibla inkomst? 5 eller 6?

En bra riktlinje är att inte ha skulder som över stiger din disponibla årsinkomst med mer än 4 till 5 gånger.

Spara och placera handlar om två saker

- Ta reda på din riskbenägenhet
- Välja och vikta lämpliga finansiella instrument

Innan du placerar dina pengar på börsen behöver du ta reda på din riskbenägenhet. Därefter kan du välja och vikta finansiella instrument. Tänk på att det viktigaste är fördelningen mellan aktier och ränta. Det är nämligen det som till 90-95 procent avgör risken och avkastningen.

Spararnas ständiga huvudbry

Riskenivå?

- En lämplig risknivå motsvarar konsumentens riskbenägenhet & avkastningskrav

Aktiv eller passiv fondförvaltning?

- Både och.

Vad ska jag köpa?

- Prisvärda finansiella instrument med hög förväntad riskjusterad avkastning

Oavsett vem man är eller vilket uppdrag man har ställs alla investerare inför samma frågor.

Svaren är oftare än man tror desamma.

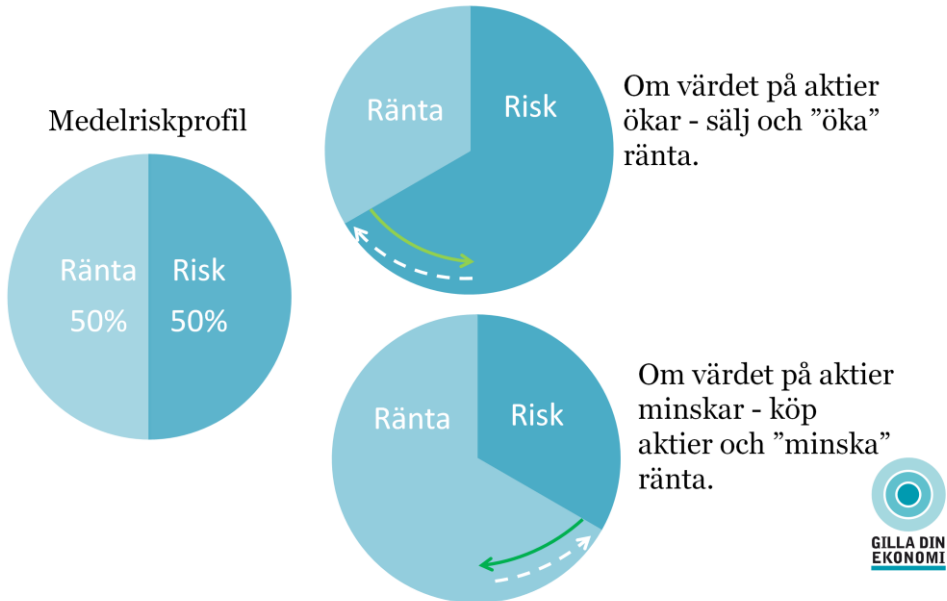

När ska jag köpa och sälja?

- **Köp** när risken i portföljen understiger din riskbenägenhet.
- **Sälj** när risken i portföljen överstiger din riskbenägenhet.

Riskvilja – fördela ränta och risk

Antag att du har en genomsnittlig riskvilja, motsvarande hälften aktier hälften räntebärande. Stiger börsen ökar andelen aktier. Till slut har aktieandelen stigit så mycket att risken väsentligt överstiger din riskvilja. Då minskar man andelen aktier (säljer).

Sjunker aktiemarknaden, minskar andelen aktier. Till slut har andelen aktier sjunkit så mycket att den förväntade avkastningen understiger konsumentens avkastningskrav. Då höjer man andelen aktier i portföljen genom att köpa aktier.

Gör man detta systematiskt över tid kommer man att sälja efter att det gått upp och köpa efter att det gått ner. Vilken är samma sak som att köpa billigt och sälja dyrt. Alla pratar om det men få gör det i praktiken.